

УДК 343.11

DOI: 10.31733/17-03-2023-420-421

Володимир ОЛЕКСЕНКО

старший викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військова агресія, яка була розпочата 24 лютого 2022 року Російською Федерацією проти нашої держави, кардинально змінила життя кожного українця, а разом з тим – зміни торкнулися кожної сфери суспільного життя, оскільки стосувалися життя і здоров'я населення, а також існування держави в цілому. Не є виключенням відносини та процеси, які регулюються кримінальним процесуальним законодавством, оскільки вони теж зазнали змін та нововведень.

Воєнний стан введений на території України Указом Президента України змінив підходи до судового розгляду справ, оскільки в умовах даного часу здійснювати відповідні розгляди направлених до суду кримінальних проваджень за алгоритмами, що були напрацьовані до цього, не завжди є можливим. Відповідні зміни зафіксовані у статті 615 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [1].

Проте, незважаючи навіть на такі обставини в нашій країні, судовий процес продовжує функціонувати та у повній мірі реалізовувати свої функції. Так, відповідно до завдання кримінального судочинства, яке визначено в ст. 2 КПК України, можна стверджувати, що здійснення правосуддя в рамках кримінального судочинства полягає у справедливому, неупередженому та своєчасному розгляді і вирішенні справ з метою ефективного захисту прав, свобод чи інтересів фізичних та юридичних осіб, а також держави [1].

Не звертаючи уваги на значні зміни у налагодженій системі функціонування держави, суд, як одна з гілок влади, є важливим державним органом, на якого покладені повноваження зі здійснення правосуддя та розгляду справ різної юрисдикції [2]. Його діяльність безпосередньо впливає на забезпечення національної безпеки держави, а тому, особливо в період воєнного стану, більше уваги необхідно приділяти належності виконання обов'язків, покладених на суд державою.

Законодавець передбачив можливість введення воєнного стану на території України, а тому створив нормативні акти, які регулюють різного роду питання за наявності умов такого особливого правового режиму. Таким чином встановлено, що за відповідних обставин, повноваження судів не можуть бути припинені або обмежені, що дає нам змогу говорити про безперервність правосуддя. Крім того, тепер законами України може бути змінена територіальна підсудність судових справ, що розглядаються в цих судах [3]. Такі зміни дозволяють своєчасно та повноцінно розглядати справи на частково окупованих територіях без ризику для осіб, які подавали відповідні справи до суду.

Разом з цим, введення законодавцем змін у діяльність державних установ передбачає наслідок у вигляді появи колізій. Так, наприклад, згідно зі ст. 138 КПК України, поважними причинами неприбуття особи на виклик до суду є затримання, тримання під вартою, обмеження свободи пересування та обставини непереборної сили, такі як військові події [1]. Таким чином, особа може не прийти на виклик, мотивуючи це тим, що на території України діє воєнний стан. У такому випадку, суддя повинен на індивідуальній основі встановлювати об'єктивність застосування відповідної обставини. Тобто, якщо особа перебуває на не окупованій території та на якій не відбуваються жодні бойові дії, то відповідна причина неприбуття на виклик до суду повинна встановлюватися суддею як необґрунтована [4].

Підсумовуючи, цілком можна стверджувати про наявність тих чи інших проблемних аспектів, які виникають під час розгляду кримінальних проваджень в судових засіданнях. А зважаючи на сьогоденну необхідність якісно та ефективно здійснювати розслідування фактів як загалом порушення законів, так і звичаїв війни, система

правосуддя України вимушена застосовувати на практиці міжнародні стандарти дослідження подібних фактів вчинення злочинів, натомість дані питання мають постійно поставати центральними у сфері законопроектної діяльності. Лише шляхом цілеспрямованого об'єднання зусиль юристів, законодавців, правоохоронців та науковців на ініціювання проведення ґрунтовної роботи та впровадження якісних змін в процес здійснення досудового розслідування в умовах воєнного стану, Україна матиме можливість підтвердити свій статус передусім правової та демократичної держави, зокрема шляхом повного та ефективного виконання завдань кримінального провадження, що фундаментально визначені чинним законодавством [5].

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 01.03.2023).

2. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 02.06.2016 №1402-VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 01.03.2023).

3. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 №389-VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 01.03.2023).

4. Олексенко В.Г., Кобелянський Я.А., Тишков В.Р. Щодо деяких питань в діяльності суду в умовах воєнного стану. The 7th International scientific and practical conference "Modern research in world science" (October 2-4, 2022). Lviv, Ukraine. 2022. P 1225-1226.

5. Олексенко В.Г., Калашнік Є.О. Актуальні проблемні аспекти законодавчих нововведень здійснення досудового розслідування в умовах воєнного часу. Протидія кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Кропивницький, 27 жовтня 2022 р.). Кропивницький, 2022. С 248-250.

УДК 343.131.5

DOI: 10.31733/17-03-2023-421-423

Сергій ІСЛАНКІН

старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін

Олександра КАЛІНЕВИЧ

студентка ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЗАХИСТ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

В наш час рівень злочинності значно зростає. Злочинців притягнуто до кримінальної відповідальності, засуджено та ізольовано від суспільства задля безпеки інших. Але є дуже багато випадків притягнення до кримінальної відповідальності невинних осіб. Особу піддають випробуванням під час розгляду справи у досудових та судових органах. Надважливим за цих обставин є забезпечення реалізації права на захист підозрюваного. Право на захист є невід'ємним правом кожної особи, а в умовах розвитку нашого суспільства набуває особливого значення можливість реалізації цього права. У галузі кримінального права право на захист має надважливе значення, тому що наслідки кримінального правопорушення є найтяжчими для людини, як і для тої, яка скоїла злочин, так і для потерпілої особи або осіб [1, с. 1].

Для справедливого розгляду судових справ потрібно аби відбувалось здійснення доказування в межах змагального судового процесу. Саме задля справедливого суду, згідно з європейськими стандартами, наша країна повинна посилити правовий захист особи. Конституційне закріплення принципу змагальності (п. 4 ч. 1 ст. 129 Основного Закону) обумовлює її особливу роль у кримінальному провадженні [2]. Судовий процес ґрунтується на принципах законності, справедливості, верховенства права, змагальності сторін та процесуальній рівності. Рівність сторін полягає в тому, що кожен учасник судового процесу наділений рівними правами та обов'язками, які відповідають їх процесуальному становищу. Одна особа не повинна бути привілейованою, порівняно з іншою. Тобто всі докази обвинувачення, які будуть наведені, сторона захисту має право на їх спростування.